כיתות א'-ב' | חגים ומועדים | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק'

מתאים לממלכתי ולחמ"ד. בחמ"ד אפשר להוסיף את ברכות הדלקת הנרות; בממלכתי אפשר להרחיב במנהגי המשפחות השונות בהדלקה.

פך השמן הקטן והחנוכייה

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יספרו את סיפור פך השמן בשלושה-ארבעה משפטים, לפי הסדר
- התלמידים יכירו את חלקי החנוכייה: שמונה קנים ועוד השמש
- התלמידים יספרו כמה נרות מדליקים בכל לילה ויבינו שמוסיפים נר אחד בכל ערב

❓ השאלה הגדולה של היחידה

מה אנחנו בעצם חוגגים בחנוכה: נס, ניצחון, או את האומץ לשמור על מי שאנחנו?

ביחידה ארבעה שיעורים, אחד לכל שכבת גיל (א'-ב', ג'-ד', ה'-ו', ז'-ט'). כל שיעור עומד בפני עצמו, ובכל אחד שואלים את השאלה בשפה של הגיל. בכיתות א'-ב': "למה דווקא אור?"

📖 הסבר למורה

בשיעור הזה מספרים לילדים את הסיפור שמסופר בגמרא: כשהיוונים נכנסו לבית המקדש הם טימאו את כל השמן. אחרי שהחשמונאים ניצחו, הם חיפשו ומצאו רק פך (כד קטן) אחד של שמן טהור, שהיה בו שמן ליום אחד בלבד. קרה נס, והשמן דלק שמונה ימים. בשנה שאחרי קבעו את הימים האלה לחג, עם הלל והודאה.

לגיל הזה מתמקדים בנס, באור ובחנוכייה, ומספרים את המלחמה בעדינות ובקצרה. בחנוכייה יש שמונה קנים, אחד לכל יום של החג, ועוד נר שמש, שבעזרתו מדליקים את שאר הנרות. בלילה הראשון מדליקים נר אחד, ובכל לילה מוסיפים נר, עד שמונה (בלי השמש).

את המקור מהגמרא קוראים לתלמידים בקול ומסבירים מילה-מילה. אין צורך שיקראו אותו בעצמם.

📜 המקור (מתוך הגמרא, בקיצור)

קוראים לתלמידים בקול. המילים הקשות: **פך** = כד קטן; **חותמו של כהן גדול** = סימן שהשמן טהור ושאיש לא נגע בו; **נס** = דבר מופלא שלא קורה בדרך הטבע.

תלמוד בבלי, מסכת שבת כא ע"ב (קטע)

בָּדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ אֶלָּא פַּךְ אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁהָיָה מוּנָּח בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נַעֲשָׂה בּוֹ נֵס וְהִדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנָה יָמִים

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב במקור במפורש, ובצד השני פירוש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא הדרך היחידה.

כתוב: "נַעֲשָׂה בּוֹ נֵס וְהִדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנָה יָמִים"

פירוש אפשרי (פרשנות): לכן החג נמשך שמונה ימים, ולכן בחנוכייה שמונה קנים. (זה הסבר מקובל ופשוט לילדים; בשיעורים לכיתות גבוהות לומדים גם הסברים נוספים.)

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: חנוכייה (אפשר מקרטון), 9 נרות או ציורי נרות, כרטיסיות לסיפור (4 תמונות), דף עבודה

1. פתיחה: מכבים את האור בכיתה לרגע ומדליקים (או מציגים תמונה של) נר אחד. שואלים: מה משתנה כשיש קצת אור בחושך? (5 דקות)
2. המורה מספר את סיפור פך השמן בעזרת ארבע תמונות: היוונים בבית המקדש, השמן הטמא, מוצאים פך אחד קטן, השמן דולק שמונה ימים. (8 דקות)
3. קוראים בקול את הקטע מהגמרא ומחפשים יחד את המילים "פך", "נס" ו"שמונה ימים". (5 דקות)
4. היכרות עם החנוכייה: סופרים יחד את הקנים (8) ומוצאים את השמש. ילד אחד מדגים: לילה ראשון נר אחד, לילה שני שני נרות... (10 דקות)
5. בזוגות: מסדרים את כרטיסיות הסיפור לפי הסדר ומספרים זה לזה. (7 דקות)
6. עבודה בדף העבודה (אפשר להמשיך בבית). (7 דקות)
7. סיכום וכרטיס יציאה (אפשר בעל-פה או בציור). (3 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

הבנה (מה כתוב?)

1. כמה שמן מצאו בבית המקדש?
2. כמה ימים דלק השמן?
3. כמה קנים יש בחנוכייה, ומה שמו של הנר הנוסף?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. למה, לדעתכם, מדליקים את החנוכייה כשחושך בחוץ?
2. למה קוראים לזה "נס"?

הערכה (מה דעתי?)

1. מה הדבר שהכי אהבתם בחנוכה? למה?

🏁 סיכום השיעור

יושבים במעגל. כל ילד משלים: "בחנוכה אנחנו מדליקים נרות כי...". המורה מסכם: מצאו מעט שמן, והוא הספיק לשמונה ימים. גם אור קטן יכול להאיר הרבה.

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק שתי שורות:

1. ציור או מילה: מה מצאו בבית המקדש? _____
2. כמה נרות מדליקים בלילה השלישי? _____

💡 הערות למורה

בכיתה א' אפשר לוותר על קריאת הגמרא ולהסתפק בסיפור ובמילה "נס". בכיתה ב' כדאי לקרוא את המקור ולמצוא בו מילים.

זהירות עם אש: אם מדליקים נר בכיתה, המורה בלבד מדליק, ולא משאירים את הנר בלי השגחה. חנוכייה מקרטון ונרות מנייר הם חלופה בטוחה.

למתקשים: כרטיסיות הסיפור עם ציור בלבד. למתקדמים: לספור כמה נרות מדליקים בכל החג יחד (36, בלי השמשים).

📝 בדף העבודה

פך השמן והחנוכייה: 6 משימות קצרות (סימון, ספירה, השלמה וציור), ומחוון מלא בעמוד השני.

בסוף הדף ★ שאלת אתגר, ויש גם גרסה עם תמיכה (מחסן מילים, משפטי פתיחה, פחות שאלות, ומחוון משלה). בסוף כל דף: כרטיס יציאה.

מקורות

- התלמוד הבבלי, מסכת שבת כא ע"ב, נוסח מנוקד (מהדורת ויליאם דייווידסון), מתוך ספריא: sefaria.org.il/Shabbat.21b
- סיפור החג בשפה מותאמת לגיל הוא עיבוד של המורה החדש.

מחוון: פך השמן והחנוכייה

1. ב. פך אחד קטן של שמן.
2. ג. שמונה ימים.
3. נס.
4. 8 קנים. השמש הוא הנר שבעזרתו מדליקים את שאר הנרות.
5. $1 \cdot 2 \cdot 4 \cdot 8$.
6. ציור: שלושה נרות ועוד שמש (השמש בדרך כלל במקום בולט, גבוה או בצד).
7. 6 נרות. בכל לילה מוסיפים נר אחד: 1, 2, 3, 4, 5, 6. לקבל גם ספירה על האצבעות או ציור.